

Ковальчук Т. Т., Петришина Н. В. Определяющие принципы политики общественного развития национальной экономики

В статье проанализированы особенности политики общественного развития Украины. Актуальностями, то есть наиболее важными основаниями политики общественного развития, определены национальная идея и национальные интересы. Автором доведено, что главной экономической опорой украинского государства есть природные богатства и географическое положение. Исследовано, что в Украине существует несоответствие индустриально-промышленного аграрно-продуктивного и квалификационно-образовательного уровней трудовых ресурсов.

Ключевые слова: экономическая политика, государственная политика, развитие национального хозяйства, актуальности, национальная идея, национальные интересы, природные богатства, покупательная способность населения.

Kovalchuk T. T., Petrishina N. V. The determinative bases of the policy of the social development of the national economy

In the article analysis of the peculiarities of the social development policy in Ukraine has been given. National ideas and national interest are distinguished as the actualities i.e. the most important bases of the policy of the social development. The author has proved that natural resources and geographic position are the main economic support of Ukrainian state. It is also investigated that in Ukraine a discrepancy between industrial, agrarian-productive and qualification-educational levels of labour resources exists.

Key words: economic policy, development of national economy, actualities, national idea, national interests, nature richens, buying ability of the people, poorness of a working family, policy of the public development.

Насікан Н. І.
Київський національний лінгвістичний університет
Біла І. С.
Національний університет імені М. П. Драгоманова

НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВІТЧИЗНЯНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ

В даній статті розглядаються проблеми підвищення ефективності системи регулювання підприємницької діяльності в перехідній економіці України. Світовий досвід свідчить, що держава в умовах кризи не є стороннім спостерігачем, а відіграє активну роль в сфері підтримки підприємництва. У зв'язку з цим, дослідження основних напрямів підвищення ефективності державного регулювання підприємництва в сучасних кризових умовах набуває особливої актуальності.

Ключові слова: державне регулювання підприємництва, економічна криза, ефективність системи державного регулювання підприємництва.

Вступ. Дослідження процесу формування та розвитку системи державного регулювання підприємництва в перехідній економіці України свідчить про її низьку ефективність та слабку дієздатність на сучасному етапі. Останнє підтверджується, по-перше, нерозвиненістю та регресивними тенденціями у розвитку середнього класу через декларативний і суперечливий характер процесу підтримки малого та середнього підприємництва в країні; по-друге, низьким рівнем конкурентоспроможності великого підприємництва, обумовленим недостатнім розвитком корпоративного сектору; по-

третє, несприятливими загальними умовами ведення підприємницької діяльності.

Постановка завдання. Нагальна необхідність пошуку шляхів підвищення ефективності системи державного регулювання підприємництва в Україні має надзвичайно важливе теоретичне та практичне значення. Проблемами державного регулювання економіки, і підприємництва зокрема, обґрунтуванням необхідності його вдосконаленням займаються такі вчені-економісти, як Д. Бабич, З. Варналій, К. Ващенко, Б. Данилишин, Н. Диба, О. Довгальова, В. Захарченко, І. Кузнецова, Н. Саніахметова, С. Сафронов та інші. Цими науковцями висвітлено методологічні і макроекономічні аспекти регулювання державою трансформаційної економіки та меж її втручання, розроблено ряд аспектів стосовно проблем відродження і розвитку підприємництва, в тому числі малого, запропоновано певні важелі механізму підтримки підприємництва в перехідній економіці тощо. Однак, проблеми вдосконалення системи державного регулювання підприємства, пошук напрямів підвищення її ефективності потребують подальшого дослідження, саме з урахуванням умов економічної кризи, за якої, на наш погляд, роль держави в регулюванні підприємницького сектору повинна бути переосмислена. Отже, метою даної статті є виділення основних напрямів підвищення ефективності державного регулювання підприємства в умовах економічної кризи в Україні.

Результати дослідження. Не викликає сумніву, що вітчизняна економічна криза всебічно впливає на соціально-економічне життя суспільства. Каталізаторами кризи в Україні, на думку вчених, і з цим не можна не погодитись, стали:

✓ дефіцитний платіжний баланс, велика залежність від експорту металу і зерна та імпорту капіталу, високих технологій, нафти та газу;

✓ нестабільність політичної ситуації, крихкість політичної системи, неможливість виробити і реалізувати ефективні рішення;

✓ низький рівень міжнародних резервів НБУ, брак резервних фондів у державі [4, с. 21];

✓ кредитування переважно поточної діяльності суб'єктів, споживчих і житлових потреб фізичних осіб (на кінець серпня 2008 р. в структурі кредитного портфеля банків в Україні питома вага кредитів у поточну діяльність становила близько 78 %, тоді як в інвестиційну – лише 22%; із інвестиційних кредитів понад 55 % – іпотечні, з яких приблизно 80 % надані населенню) [6, с. 40];

✓ значна заборгованість приватного сектору економіки (так, наприкінці першого півріччя 2008 р. обсяг зовнішнього боргу в Україні становив 59,9 % ВВП, а згідно із дослідженнями МВФ максимально допустимим показником зовнішнього боргу країни із низьким та середнім рівнем доходів є 49,7 % ВВП, при перевищенні даного рівня ймовірність розгортання фінансових криз становить близько 70 %) [2];

✓ високий рівень приватного споживання у ВВП (на початок 2008 р. він становив понад 60 % і наближався до рівня розвинутих країн, тоді як аналогічний показник у Китаї складає 30-34 %, у Росії – 48-52 %);

✓ висока соціальна поляризація, брак практики та інструментів адресної соціальної політики [4, с. 21].

Не викликає сумніву, що економічна криза радикально повинна змінити контури сучасного державного регулювання економікою в цілому та підприємництва зокрема, суть проявів якого буде у посиленні регулюючої та каталізуючої ролі держави. Світовий досвід підтверджує, що держава в умовах кризи не залишається стороннім спостерігачем, а виступає прискорювачем і активним діячем у сфері підтримки

підприємництва. Отже, пошук напрямів підвищення ефективності системи державного регулювання підприємництва в Україні, на наш погляд, з одного боку, має відбуватися в рамках удосконалення всіх елементів системи державного регулювання підприємництва у частині їх взаємовпливу на підприємництво, а з іншого – враховувати основні чинники кризового стану української економіки.

Спираючись на системний підхід до державного регулювання підприємництва, розуміючи глибину та варіативність можливостей впливу державу на підприємницький сектор, важливим є виокремлення основних напрямів підвищення ефективності зазначеної системи в умовах перехідної економіки із врахуванням сучасного кризового стану. До таких напрямів, на наше переконання, відносяться:

1). Підтримка через прогнозування, планування та програмування соціально-економічного розвитку великого бізнесу, в тому числі через механізм державних замовлень і заходи, направлені на залучення бізнесу до створення сучасної соціальної інфраструктури.

В умовах кризи в Україні, на наш погляд, необхідним є визначення пріоритетних сфер розвитку підприємницької активності та можливостей із врахуванням необхідності відродження саме великого бізнесу. Більш того, нагальним стає створення довгострокової програми підтримки великого вітчизняного підприємництва і в тому числі з метою посилення ролі внутрішнього ринку. В продовження цієї думки, як вірно, зазначає Б. Данилишин, доцільно створити спеціальну програму підтримки планів перетворення вітчизняних великих підприємств на транснаціональні компанії, з метою відбудови за їх допомогою раціональних схем виробництва і збуту продукції як на вітчизняному, так і на іноземному ринках [3]. Однак, підкреслимо, що з метою стимулювання вітчизняного попиту, в тому числі і на експортні товари, попит на які в сучасних умовах є спадним з боку світового співтовариства, пріоритетним має бути внутрішній ринок.

При цьому, зауважимо, що мета програми повинна спиратися на об'єктивні умови розвитку економіки, тобто враховувати реальні фінансові можливості держави, які в умовах кризи мають тенденцію до зменшення, та відповідати реальним чітким пріоритетам розвитку країни, а цілі, які формують її, повинні мати певну ієрархію та виражатися через систему показників, які з одного боку, конкретизують та деталізують фактори впливу на кінцевий результат, а з іншого – дозволяють оцінити ефективність здійснюваних державою заходів впливу на суб'єктів господарювання.

На нашу думку, програма підтримки великого бізнесу повинна містити комплекс заходів, спрямованих на започаткування нових інфраструктурних і житлових будівельних проєктів, реконструкцію трубопроводів, будівництво доріг і мостів, освіту та охорону здоров'я тощо. Розвиток соціальної інфраструктури, як сукупності певних сфер діяльності, функціонування яких спрямовано на задоволення потреб населення, забезпечення його життєдіяльності, дає змогу сконцентрувати фінансові, людські ресурси з можливостями держави, комплексно використовувати накопичений потенціал, сприяючи тим самим підвищенню ефективності суспільного виробництва. В умовах кризи спрямування спільних зусиль держави і великого бізнесу на розвиток соціальної інфраструктури має подвійний ефект: з одного боку, сприяє продовженню функціонування підприємств, збереженню існуючих і створенню нових робочих місць, а з другого – закладає основи для перспективного розвитку виробництва та його головної продуктивної сили – людини.

Стан соціальної інфраструктури в Україні свідчить про наявність складних

проблем, серед яких: істотне відставання розвитку матеріально-технічної бази інфраструктури, непропорційний розвиток окремих галузей інфраструктури, надмірна диференціація рівнів розвитку об'єктів інфраструктури тощо. Такий незадовільний розвиток соціальної інфраструктури є наслідком як об'єктивної обмеженості ресурсів, так і результатом певних прорахунків в її регулюванні. Загалом, слід зазначити, що об'єктивні реалії України вимагають серйозних змін в системі існуючих поглядів на соціальну інфраструктуру.

У зв'язку із вищевикладеним, держава повинна, на наш погляд, активізувати свою діяльність в сфері прогнозованої та планованої розбудови соціальної інфраструктури, використовуючи такий інструмент впливу, як державні замовлення із залученням великих підприємницьких структур.

2). Упорядкування податкової політики в кризових умовах в руслі підтримки вітчизняного виробника за рахунок податкових пільг і удосконалення порядку стягнення та відшкодування податку на додану вартість.

Нагальною проблемою економічної дійсності України є, як відомо, несформованість цілісної державної концепції оподаткування суб'єктів господарювання, що підтверджується відсутністю прийнятого Податкового кодексу України. Останнє пов'язано з існуючими суперечностями між сучасними формами оподаткування та наявними умовами розвитку країни. Не викликає сумніву, що поетапне зниження ставок оподаткування, яке передбачене проектом Податкового кодексу України, з метою зменшення податкового тягаря та рівня тінізації економіки, а також зменшення кількості неефективних податків дозволить знизити податкове навантаження на підприємницький сектор і поліпшити умови його розвитку. Однак, означені заходи мають потужний опір із боку представників органів державної влади, що підтверджує необхідність антикорупційних дій держави в означеному напрямі.

Надзвичайно гострим також залишається питання податкових пільг і необхідності їх надання, оскільки, з одного боку, існує суперечлива практика їх надання та використання, а, з іншого боку, в умовах економічної кризи обсяг бюджетних ресурсів залишається надзвичайно обмеженим. Однак, не дивлячись на численні проблеми навколо податкових пільг, вважаємо за необхідне в умовах економічної кризи переглянути на державному рівні концепцію їх використання з метою оптимізації взаємодії держави та підприємницького сектору і підвищення її ефективності. При цьому, проведення автоматичного зіставлення недоотриманої суми податків завдяки наданню податкових пільг і їх результативності повинно бути доповнено багатьма моментами. Серед них важливими є наступні: уточнення переліку національних економічних пріоритетів розвитку для визначення сфер і галузей економіки, в яких застосування податкових пільг матиме максимальний економічний або соціальний ефект; проведення аналізу наданих податкових стимулів із метою визначення виправданості їх існування; введення механізму чіткого обліку податкових пільг, їх класифікації по відношенню до бюджетних втрат, строків їх надання з метою зростання передбачуваних доходів держави та підвищення відповідальності суб'єктів отримання пільг. У напрямку вдосконалення цільового використання податкових преференцій доцільним є введення практики моніторингу напрямів використання суб'єктами підприємництва додаткових доходів та ініціювання їх спрямованості на придбання нового обладнання, техніки, використання нетрадиційних видів енергії, економію енергоносіїв, а також використання податкових пільг саме у виробничій сфері.

Також потребує вдосконалення, на нашу думку, і порядок стягнення та

відшкодування податку на додану вартість (ПДВ), який вважається найбільш суперечливим видом обов'язкових платежів і створює цілу низку проблем у взаємовідносинах держави та підприємницького сектору. Особливо гострим для виробників і неоднозначним для держави є питання використання вексельної форми розрахунку з ПДВ. Як відомо з практики, під час імпорту товарів на митну територію України в день оформлення вантажної митної декларації у суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності виникають зобов'язання щодо сплати ПДВ, але до 2008 р. їх можна було відстрочити на місяць шляхом оформлення податкового векселя. Обсяг розрахунків із ПДВ при імпорті товарів із застосування вексельної форми розрахунків був доволі значним. Так, за 10 місяців 2007 р. питома вага векселів у загальній сумі ПДВ становила 26,5 [8, с. 126].

Через недоліки, значні бюджетні втрати і зловживання, а також зважаючи на односторонні конкурентні переваги імпортерів ресурсів по відношенню до тих суб'єктів господарювання, що діють виключно на території України, така форма розрахунків була відмінена. Разом із тим, на нашу думку, було втрачено позитивний потенціал використання вексельної форми розрахунків із ПДВ саме для вітчизняних виробників. Зрозуміло, що застосування векселів для розрахунків по податках не може бути масовим, а повинно мати вибіркового характеру. Серед таких випадків можуть бути: суб'єкти господарювання, що мають репутацію надійного платника і здійснюють власну діяльність із використанням імпортованих ресурсів; підприємство займається експортом виготовленої продукції; підприємство працює в пріоритетних галузях економіки; господарюючий суб'єкт здійснює імпорт технологій або виробляє інноваційну продукцію. Отже, на наше переконання, практика вексельної форми розрахунку в сучасних умовах має бути частково відновлена, що забезпечить збереження, стимулюватиме розвиток підприємницького сектору та підвищить конкурентоспроможність вітчизняної продукції.

3). Активізація діяльності держави в руслі фінансово-інвестиційної політики, направленої на пом'якшення для підприємницького сектору наслідків кризових явищ в банківській та грошово-кредитній сферах.

Загальновідомо, що на даний час в Україні гостро постала проблема врегулювання відносин кредиторів-дебіторів, оскільки кредитна залежність економіки країни є досить значною. Так, станом на 1 січня 2009 р. обсяг валового зовнішнього боргу склав 101,6 млрд. дол. США (55,9 % до ВВП), тобто на 27,1 % більше за аналогічний показник попереднього року. Станом на 1.10.2008 р. обсяг дебіторської заборгованості складав 706,7 млрд. грн. і збільшився з початку року на 38,7 %, тоді як обсяг кредиторської заборгованості на кінець вересня 2008 р. становив 886,4 млрд. грн., що більше на 34,4 % по відношенню до початку року. Станом на 1.01.2009 р. державний та гарантований державний борг України становив 189,4 млрд. грн. або 24,6 млрд. дол. США [9, с. 38, 26, 28].

Одним із шляхів пом'якшення наслідків кризових явищ в банківській сфері, який спрацює в майбутньому на користь підприємницького сектору, є зменшення залежності вітчизняного банківського сектору від світової кон'юнктури, а також вирішення проблем порушення стійкості банківської системи та втрати контролю над нею. Ця проблема, на нашу думку, може бути розв'язана за допомогою державного контролю над обсягами іноземного капіталу. Так, за 2004-2008 рр. частка іноземного капіталу у статутному капіталі банків України збільшилася більш, ніж у 3,8 рази і станом на 1.01.2009 р. складала 36,7 % [9, с. 59]. Окрім того, за статистичними даними у 2008 році

частка іноземного капіталу в банківській сфері перевищила пороговий рівень економічної безпеки країни, а саме 30 % [3].

Негативним наслідком функціонування значної частки іноземного капіталу у банківській сфері є порушення конкурентних умов шляхом виникнення нерівних можливостей у кредитуванні вітчизняних та іноземних господарюючих суб'єктів. Зрозуміло, що переваги, при цьому, мають іноземні підприємства із високою платоспроможністю та значним рівнем конкурентоздатності на світовому ринку. А поза увагою комерційних банків із іноземним капіталом залишаються суб'єкти малого та середнього підприємництва, які в умовах вітчизняної та світової кризи є найбільш вразливими через низьку фінансову стійкість. Окрім того, зростання іноземного капіталу в даній сфері сприяє зменшенню в ній середнього рівня прибутковості.

Стабілізація банківської системи України, як зазначають фінансисти-аналітики і це не викликає сумнівів, є можливою за рахунок збільшення обсягу вітчизняного капіталу в банківській сфері, підвищення рівня капіталізації банківського сектору, спрямування грошово-кредитної політики держави на подолання кризових явищ і підвищення кредитної спроможності комерційних банків. Означені заходи знаходяться в межах впливу держави на економіку в цілому та спрямовані на стимулювання розвитку підприємницького сектору.

Зокрема високий рівень капіталізації банківського сектору виступає чинником прискорення його інвестиційних можливостей у кредитуванні підприємницького сектору. Основними шляхами підвищення капіталізації вітчизняних банків вчені вважають наступні: збільшення капіталів комерційних банків за рахунок випуску державних облігацій, депозитних сертифікатів, удосконалення механізму акумулювання боргу; зростання статутного, додаткового капіталів за рахунок прибутку і додаткових внесків акціонерів; регулювання капіталу з боку держави та дієва підтримка довіри населення до банківського сектору [7, с. 84]. Цілком поділяючи цю позицію підкреслимо, що сама криза в банківській сфері в деякій мірі здатна врегулювати означені процеси. Так, результатом численних банкрутств комерційних банків буде їх укрупнення шляхом злиттів і поглинань та можлива зміна власників, що матиме позитивний ефект для активізації конкурентних відносин. До речі, укрупнення банківської системи сьогодні є загальносвітовою тенденцією. У цьому сенсі стримувальним чинником у вітчизняній практиці стає недосконалість законодавчої бази, яка може бути подолана через підвищення розмірів статутного капіталу комерційних банків і державні преференції при організації банківських об'єднань, вирішення проблеми існування іноземного капіталу в банківській сфері з метою попередження монополізації банківської системи іноземними суб'єктами та зменшення ризиків глобалізаційних процесів.

Стимулюючі заходи в грошово-кредитній сфері, якими традиційно є зменшення облікової ставки, нормативів обов'язкових резервів та купівля цінних паперів, також повинні бути направлені на активізацію інвестиційного кредитування підприємницького сектору. В цьому напрямку доцільною видається пропозиція Б. Данилишина та П. Матвієнко про створення Фонду довгострокового кредитування та інвестування, який, акумулюючи державні кошти та кошти Національного банку України, міг би цілеспрямовано використовувати їх для реалізації технологічно пріоритетних для країни інвестиційних проектів, через надійні вітчизняні банківські установи. Такі установи могли б займатися кредитуванням підприємницького сектору, використовуючи преференційні процентні ставки [5, с. 51; 2].

4). Посилення державного контролю в сфері дотримання якості продукції та створення єдиних стандартів, технічних регламентів і процедур оцінки відповідності вітчизняної продукції в руслі вдосконалення антимонопольно-конкурентної політики держави.

В умовах економічної кризи відбувається загострення конкурентної боротьби на вітчизняних ринках, в тому числі за рахунок використання заходів недобросовісної конкуренції. Означена ситуація потребує державного регулювання з метою забезпечення добросовісної конкуренції, особливо на ринку споживчих товарів, та обмеження або недопущення збуту неякісної і небезпечної продукції, особливо харчової промисловості. За даними Держспоживстандарту, за 2008 р. у торговельних мережах було перевірено більше 6 тис. тон продовольчої продукції (кондитерських виробів, м'ясо-, риба та молочокотоварів, продуктів дитячого харчування тощо). За результатами перевірки виявлено, що 45% перевіреної продукції не відповідають стандартам і технічним нормативам, а отже були забраковані та зняті з реалізації. Порушення вимог стандартів за результатами державного нагляду було встановлено на 3150, тобто на 71 % перевірених підприємств [10, с. 55].

Актуальною залишається проблема продуктів, що містять генетично модифіковані організми (ГМО). Не зважаючи на існування Закону України "Про державну систему біобезпеки при створенні, випробуванні та практичному використанні генетично модифікованих організмів" (2007 р.) в зазначеній сфері існує ряд прогалин, що повинні знайти своє відображення в економічній діяльності держави. Так, нагальною проблемою є кількість лабораторій для перевірки харчових продуктів на наявність ГМО. На сьогоднішній день в Україні функціонує лише 5 таких лабораторій, 3 із них підпорядковані Міністерству охорони здоров'я та Мінагрополітики, 2 – Держспоживстандарту. Зрозуміло, що створення відповідних лабораторій є затратним і складним процесом, однак їх недостатня кількість унеможливорює перевірку якості товарів і зводить зусилля держави в створенні ефективно діючої системи контролю нанівець.

Використання стандартів і технічних регламентів, як свідчить європейський досвід, дає суттєві вигоди для підприємств за умови усвідомлення ними можливостей підвищення власних конкурентних переваг шляхом виробництва сертифікованої продукції. Так, стандарти є еталоном ефективності й якості, що дозволяє розширювати ринки збуту продукції та забезпечувати конкурентні переваги. На жаль, участь вітчизняного підприємницького сектору у розробці стандартів є незначною. Лише 2% від загальної кількості стандартів, що розробляються в Україні, фінансується за рахунок бізнесу, в той час як частка бізнесу в їх фінансуванні у розвинених країнах складає понад 50 % [1, с. 11].

Доцільним у даному напрямку, на наш погляд, є залучення підприємницького сектору до робіт із стандартизації в Україні за допомогою організації інформаційної, роз'яснювальної роботи для суб'єктів підприємницької діяльності, стимулювання фінансової підтримки проектів створення стандартів, створення робочих груп із представників органів державної влади, підприємців та громадськості, метою яких була б розробка, відбір і перевірка стандартів, проведення державних конкурсів в сфері стандартизації. При цьому, процес створення стандартів міг би включати такі етапи: визначення і оцінка потреби у прийнятті нового стандарту; технічна розробка стандарту зі залученням представників Держспоживстандарту; затвердження стандарту, його реєстрація і публікація.

Висновки. Означені заходи в цілому мають на меті підвищити системну якість та ефективність державного регулювання підприємництва за рахунок відродження великого підприємництва та підвищення його конкурентоспроможності на вітчизняному і світовому ринках, а також нівелювання впливу кризових явищ на його подальший розвиток; прискорення розвитку високотехнологічних галузей і сфер економіки, оновлення матеріально-технічної бази, зменшення податкового навантаження на економічних суб'єктів в Україні; посилення фінансової безпеки, зростання інвестиційної та інноваційної спрямованості підприємницького сектору України; поліпшення кількісних і якісних показників розвитку підприємництва за рахунок добросовісно функціонуючого конкурентного середовища, підвищення конкурентоспроможності національної економіки, вдосконалення нормативно-правової бази та зменшення адміністративних бар'єрів здійснення підприємницької діяльності. А питання практичної реалізації, складної взаємодії означених напрямів та очікуваного соціально-економічного ефекту їх запровадження може стати напрямом наших подальших наукових досліджень.

Використані джерела:

1. Віткін І. Досвід європейського союзу щодо ролі стандартизації у розвитку малого і середнього бізнесу // Стандартизація. Сертифікація. Якість. – 2008. – № 6. – С. 3-11.
2. Данилишин Б. Економіка України: життя після кризи? [Електронний ресурс] // Дзеркало тижня. – 2009. – № 1 (729.) – 17-23 січня. – Режим доступу до журн. : <http://www.dt.ua/2000/2020/65131/> (12.04.09). – Назва з екрану.
3. Данилишин Б. Світова фінансова криза – тест для України [Електронний ресурс] // Дзеркало тижня. – 2008. – № 38 (717). – 11-17 жовтня. – Режим доступу до журн. : <http://www.dt.ua/1000/1550/64350/> (19.10.08). – Назва з екрану.
4. Кравченко І. Криза та регулювання фінансової системи: уроки та перспективи / І. Кравченко, Г. Багратян // Вісник Національного банку України. – 2009. – № 1. – С. 19-23.
5. Матвієнко П. В. Динаміка розвитку вітчизняної банківської системи // Економіка та держава. – 2007. – № 6. – С. 44-49.
6. Міщенко В. Ліквідність банківської системи України: сучасний стан, чинники та напрями підвищення ефективності регулювання / В. Міщенко, А. Сомик. // Вісник Національного банку України. – 2009. – № 1. – С. 34-41.
7. Неізнана О. Рівень капіталізації банківського сектора України: проблеми та шляхи їх вирішення / О. Неізнана, М. Овсяннік // Вісник Криворізького економічного університету КНЕУ. – 2009. – № 2 (18). – С. 80-85.
8. Рева Т. М. ПДВ: ефективність і проблеми справляння / Т. М. Рева, К. Ф. Ковальчук // Вісник Академії митної служби України. Серія “Економіка”. – 2009. – № 1. – С. 124-129.
9. Річний звіт Національного банку України за 2008 рік [Електронний ресурс] / Національний банк України. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua/Publication/of vydan/Annual%20Reports/A report 2008.pdf> (15.05.09) – Назва з екрану.
10. Світова фінансова криза – загострення боротьби за ринки збуту // Стандартизація. Сертифікація. Якість. – 2009. – № 2. – С. 55.

Насикан Н. И., Белая И. С. Направления повышения эффективности государственного регулирования отечественного предпринимательства в условиях экономического кризиса

В данной статье рассматриваются проблемы усовершенствования системы государственного регулирования предпринимательства в переходной экономике Украины. Мировой опыт подтверждает, что государство в условиях кризиса не остается посторонним наблюдателем, а играет активную роль в сфере поддержки предпринимательства. В связи с этим, исследование основных направлений повышения эффективности государственного регулирования предпринимательства в современных кризисных условиях приобретает особую актуальность.

Ключевые слова: государственное регулирование предпринимательства, экономический кризис, эффективность системы государственного регулирования предпринимательства.

Nasikan N. I., Bila I. S. The directions of increase efficiency state regulation of the domestics enterprise in the economic crisis terms

This article is about the problems of the increase efficiency state regulation of the enterprise in the Ukrainian economy. The global experience affirms that the government in crisis terms plays active role in the sphere of support enterprise activity. In this connection the investigation of the increase efficiency directions of state regulation in the economic crisis terms get a special actuality.

Key words: the state regulation of the enterprise activity, the economic crisis, the systems efficiency of state regulation of the enterprise.

Радченко В. В.

**Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова**

ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ ТА ЕКОНОМІЧНА ПРАКТИКА ТРАНСФОРМАЦІЙНОГО ПЕРІОДУ УКРАЇНИ

У статті досліджується проблема співвідношення економічної теорії і економічної практики в Україні. У зв'язку з цим аналізуються проблеми власності, первісного нагромадження капіталу, економічних функцій держави, внутрішнього ринку. Робиться висновок про взаємневідповідність економічної теорії та економічної практики.

Ключові слова: економічна теорія, економічна практика, трансформаційний період, власність, первісне нагромадження капіталу, регулююча роль держави, внутрішній ринок, зовнішній ринок, закони співвідношення економічної теорії та економічної практики.

Постановка проблеми. Трансформаційний період, що розгорнувся з початку 90-х років ХХ століття, започаткував в нашій країні новий етап розвитку, докорінно відмінний від попереднього. Його історична новизна полягає в тому, що суспільство почало здійснювати перехід до ринкової економічної системи. Перетворення охопили всі сфери економічного і суспільного життя, відносини власності і організаційно-економічні відносини, базис і надбудову.

Виникає питання: в якому співвідношенні мають бути економічна теорія та економічна практика в трансформаційний період? Як відомо, економічна наука завжди виростала на базі розвитку реальної економіки, з'ясовуючи причинно-наслідкові зв'язки та виявляючи певні типові зміни, що розглядалися як ознаки (риси) того чи іншого соціально-економічного устрою. Так виник меркантилізм, класична школа, марксизм, неокласика, кейнсіанство, інституціоналізм та інші економічні школи. Проте наука ніколи б не стала рушійною силою, якби вона не обганяла практику, не відкривала закони та закономірності суспільного життя. Саме тому сьогодні наука стала безпосередньо продуктивною силою, могутнім фактором економічного зростання.

Входження України в трансформаційний період означало створення принципово нових економічних умов життя людей. Такі умови уже могли досліджуватися і обґрунтовуватися на основі використання тих теорій і концепцій, які об'єктом свого аналізу мали ринкову економіку, ринкове середовище. Тому з перших кроків формування нового економічного базису в Україні економічна теорія стала брати на озброєння економічні дослідження країн з ринковою економікою. Власний економічний